

Za 153. cesarjev rojstni dan v Krmini: ne le nostalgija, temveč tudi potreba po sožitju

Praznik narodov Mitteleurope

N a robu Goriških Brd, onstran Krminske gore (Monte Quarin), skoraj obkrožen od vinogradov, leži Krmin (Cormons), nekdanje še avstrijsko mesto v vzhodni Furlaniji oziroma v Goriško-gradiščanski deželi. V mesto, ki je dobilo rahel odmev v Gradnikovi poeziji, pa tudi v bolj ljudskih pesmih njegovega rojaka iz iste hiše, **Ludvika Zorzuta**, so nekoč hodili Brici po trgovskih in sodnijskih opravkih. Danes živi v Krmini skromna, a vendar zaznavna slovenska manjšina, ki ima svojo predstavnico tudi v občinskem svetu.

Župan je še mladi **Maurizio Paselli** in bo tudi letos spregovoril na Prazniku narodov Mitteleurope; tega že več kot dvajset let prireja prizadevno kulturno združenje Mitteleuropa, ki ima svoje "delegacije" ali pa vsaj skupine in posameznike v številnih krajih Furlanije-Juljske krajine, Veneta in Tridentinskega-Južne Tirolske. Mitteleuropa je najštevilčnejša v Furlaniji in na Goriškem. Skoraj tako množična, zaradi zgodovinske vloge Trsta pa še močnejša, je tržaška delegacija, ki deluje precej samostojno.

Odpiranje na sever in vzhod

Združenje, ki se navdihuje iz pozitivnih in privlačnih skupnih spominov, želi zblížati sosednje narode s tistega obširnega območja, ki so nekoč preživljali dobre in slabe čase pod krono habsburškega cesarja. Čeprav je ob praznovanju nekaj tradicionalnih poudarkov na mitu nekdanje monarhije - kot je na primer cesarska himna, ki jo ob zaključku maše za edinost Evrope v krminski stolnici Svetega Vojteha (Adalberta), češkega svetnika, intonira vsako leto odlični organist - pa igranje Radetzkyjevih koranic (ne pozabimo, da se je Radetzky poročil s furlansko plemkinjo v cerkvi blizu Červinjana), in občasna prisotnost tirolskih "ščinov" (*Schuetzen*, strelcev) ali pa tržaške delegacije z godbo Refolo in grbom s helebardo in avstrijskimi barvami ter napisom *Samosvoje mesto Trst*, včasih v treh jezikih, je to avstrijskanstvo, ki se ga nekateri v Italiji pretrano bojijo, čisto nedolžna zgodovinsko domačijska čustvena začimba za bolj dišeč in

pristnejši ljudski praznični občutek ljudi, ki so v teh krajih doma in se čutijo od davnih časov povezani proti severu in v zadnjih letih vedno bolj tudi proti vzhodu, brez kakšnega nacionalnega prevladovanja.

V začetku se je furlansko-tržaška Mitteleuropa res odpirala predvsem v avstrijski koroški in tirolski svet, v zadnjih letih pa je na prazniku v Krmini in še posebej na ljudskem prošenju in zabavi v znameniti vasiči Jasihu (Giassico), ki leži tik nad bregom nekoč mejne beneško-briške reke Idrije, vedno bolj čutili tudi prisotnost Čehov, Madžarov in - Slovencev, kar je še posebej naravno, saj je Slovenija le nekaj streljajev od tu in je Krmin, med drugim, pobraten z občino Brda in madžarskim krajem Tokaj (tu je povezovala nazorna!). Prava vsebina gibanja in praznovanja v Krmini, ki ga vsako leto naznanihajo rumeni plakati s podobo Franca Jožefa, znakom dvoglavlega orla in programom v enakovrsto spoštovanih jezikih nekdanje monarhije, je v pristnem, nekako nadčasovnem zavzemanju za skoraj družinsko občuteno prijateljstvo med sosednjimi, a tudi bolj oddaljenimi narodi, ki enako ali podobno čutijo.

Predsednik društva je že dolgo vrsto let **dr. Paolo Petiziol** iz Červinjana (it. Cervignano del Friuli, furlansko Sarvignan - to je bil še zadnji avstrijski okraj proti Italiji). Petiziol je med drugim tudi častni konzul Češke republike za Furlanijo-Juljsko krajino in Tridentinsko-Južno Tirolsko. Zaradi svojih uspešnih pobud za mednarodno sodelovanje v tem prostoru je prejel že številna priznanja in odličja v Avstriji in na Madžarskem.

Ena zadnjih slik cesarja Franca Jožefa

Nekaterim je Mitteleuropa napoti

Na srednjeevropskem prazniku narodov v Krmini je poleg avstrijskih, madžarskih in čeških, včasih tudi hrvaških konzularnih predstavnikov, vsako leto navzoč in udeležence pozdravi tudi diplomatski predstavnik Slovenije. Prav ob prisotnost slovenskega in hrvaškega konzula se je pred leti obregnila rimska revija Limes, ki je baje blizu Farnesini. Majhno črno piko je tedaj še posebej dobil slovenski konzul, ki je prvi začel z nagovori tudi v furlanščini... Nasprotno pa so bili tega domačini zelo veseli in od tedaj tudi krminski

župan vedno pripravi del nagovora v furlanščini.

Čeprav tradicionalna francojevska nastrojenost praznika morda "zunanj" opazovalce zavede - nekateri se namreč prizanesljivo nasmihaajo, drugi pa grdo podtikajo - je treba pibiti, da v Mitteleuropi absolutno prevladuje duh nove, sodobne Evrope, ne uvožene, ampak pristno naše, in da je to združenje pomemben prispevek k evropskemu ozaveščanju narodov na alpsko - panonsko - mediteranskem ter podonavskem in celo vzhodnoevropskem območju.

Slavnosti in ljudsko slanje

Tako kot že desetletja doslej, tudi letošnje praznovanje narodov v Krmini in njegovi okolici traja kar štiri dni, od 16. do 19. avgusta. Vrstijo se koncerti, počastitev vseh padlih v raznih vojnah in festival ljudskih plesov, na programu pa je še marsikaj drugega.

Danes, v soboto, 18. avgusta (na rojstni dan cesarja Franca Jožefa) bodo v navzočnosti deželnih, pokrajinskih in občinskih oblasti v Krmini podelili Častni znak za zasluge za Mitteleuropo trem nekdanjim diplomatsko-konzularnim predstavnikom (Avstrije, Madžarske in Slovenije).

Najbolj praznično pa bo jutri, v nedeljo, ko se bo po glavni ulici (mimo Maksimilijanovega spomenika, ki je največji od Krmina do Innsbruka in Dunaja), zvrstila povorka v narodnih in godbenih nošah skupin iz Furlanije, Trsta, Avstrije, Slovenije, Madžarske, Češke, Trevisa, Cadoreja in Južne Tirolske. Igrale bodo štiri godbe. Ob 11. uri bo slavnostna maša za edinost Evrope z berili in prošnjami v raznih jezikih srednje Evrope. Opoldne bodo udeležence slavlja pozdravili predstavniki oblasti, popoldne pa bo, kot vsako leto, na obširnem travniku in pod velikanskim šotorom v Jasihu ljudsko praznovanje z nastopi raznih narodnih skupin.

TOMAŽ PAVŠIČ